

Лілія Прокопенко,

<https://orcid.org/0000-0003-0531-6111>,

кандидатка історичних наук, доцентка,
голова бібліотекарка,

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого (м. Київ, Україна)

вул. Грушевського, 1, 01001, м. Київ, Україна

e-mail: prokopenko88888@gmail.com

ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ Е-ФОРМ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ БІБЛІОТЕКАРІВ (ІЗ ДОСВІДУ ІФЛА)

Мета статті – розглянути основні характеристики вебінарів як найпоширенішої е-форми підвищення кваліфікації бібліотекарів, визначити їх освітній потенціал, проаналізувати особливості вебінарів ІФЛА, обґрунтувати їх ефективність та окреслити значення для професійного розвитку бібліотекарів України. **Методологічною основою** дослідження є загальнонаукові засади об'єктивності, комплексності, наступності та всебічності. З позицій наукової методології проблема розглядається на основі системного підходу. Досягнення поставленої мети здійснювалося за допомогою системи загальнонаукових та бібліотекознавчих методів: теоретичних (аналіз, синтез тощо), емпіричних (опис), оглядово-аналітичного, порівняльного, термінологічного та інших. **Наукова новизна** полягає у дослідженні дидактичних можливостей вебінарів для бібліотекарів як е-форми підвищення кваліфікації, виявленні особливостей вебінарів ІФЛА, визначенні їх ефективності та перспектив використання для підвищення кваліфікації бібліотекарів України. **Висновки.** Розглянуто сутність вебінарів як найпоширенішої е-форми підвищення кваліфікації бібліотекарів, охарактеризовано їхні переваги і недоліки. Доведено, що вебінар як засіб підвищення кваліфікації бібліотекарів яскраво демонструє переваги навчання на основі використання е-контенту та е-співпраці учасників освітнього процесу, що є прикметною особливістю отримання освіти у сучасному світі, розширюючи можливості доступу різних категорій учасників до якісного навчання та підвищення кваліфікації завдяки застосуванню інформаційно-комунікаційних та інноваційних освітніх технологій. Узагальнено інформацію про організацію професійних вебінарів для бібліотекарів різними структурними підрозділами ІФЛА. Наголошено на цінності і важливості вивчення й опрацювання досвіду організації та проведення подібних заходів для удосконалення вітчизняної практики підвищення кваліфікації бібліотекарів і поліпшення рівня підготовки лекторів та викладачів.

Ключові слова: підвищення кваліфікації бібліотекарів, бібліотечна освіта, ІФЛА, міжнародне бібліотечне співробітництво, дистанційне навчання, освіта впродовж життя, неформальна освіта бібліотекарів, вебінари.

Актуальність теми дослідження. В умовах трансформаційних процесів, які сьогодні відбуваються у бібліотечній справі України під впливом низки політичних, економічних, соціальних, культурних чинників, актуалізуються питання відповідності рівня кваліфікації вітчизняних бібліотекарів викликам часу та життєво важливим, відповідальним завданням, які ставить перед ними сучасне суспільство.

Нагальна потреба сьогодення – кардинальні зміни у системі вітчизняної бібліотечної освіти, підготовки кадрів та підвищення кваліфікації бібліотекарів, які б відповідали міжнародним стандартам згідно з новітніми вимогами до професії. Стабільною основою і найефективнішим інструментом навчання бібліотекарів та забезпечення їхньої готовності до виконання нових соціальних і технологічних завдань є освіта впродовж життя. Однак такий підхід вимагає модернізації змісту і форм професійної освіти задля досягнення належного рівня і обсягу знань бібліотечного фахівця, необхідних для розширення професійного бачення та творчого й ефективного вирішення прикладних завдань, пов'язаних зі зростаючою інтелектуалізацією праці.

Бібліотекарі потребують принципового оновлення та осучаснення професійних компетенцій, створення належних умов для фахового і особистісного розвитку, мобільності, професійної соціалізації, необхідних для стимулювання виробничої і творчої діяльності у середовищі, яке швидко і принципово змінюється.

Специфіка сучасних умов функціонування вітчизняної системи підвищення кваліфікації бібліотекарів пов'язана як із запровадженням з березня 2020 року карантинних обмежень, застосованих для запобігання поширенню інфекційного захворювання, викликаного гострою респіраторною хворобою COVID-19, яку спричинив коронавірус SARS-CoV-2, так і з введенням воєнного стану від 24 лютого 2022 р. у зв'язку із російською військовою агресією проти України. Ці обставини змусили кардинально переорієнтувати окреслену сферу діяльності переважно на дистанційний формат, використовувати гнучкі моделі навчання, які дозволяють адаптуватися до різних складних і невизначених умов роботи та професійного розвитку. Практика показує, що за таких обставин особливої популярності набули професійні вебінари як оптимальна е-форма підвищення кваліфікації бібліотекарів, що й актуалізує необхідність бібліотекознавчого узагальнення цього досвіду.

Аналіз досліджень та публікацій. Широке коло питань, пов'язаних з

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2023. Вип. 68

підвищенням кваліфікації бібліотекарів, є об'єктом постійної уваги теоретиків і практиків бібліотечної справи. Достатньо ґрунтовно у вітчизняному бібліотекознавстві досліджено історію становлення і розвитку бібліотечної освіти, підвищення кваліфікації бібліотекарів, висвітлено організаційні аспекти цієї діяльності на різних етапах. У публікаціях останніх років автори активно вивчають сучасний стан питання і насущні завдання, які постають в окресленій сфері у вітчизняному просторі. Так, М. Іванова і Н. Білінець розглянули нормативно-правове забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації працівників бібліотечної справи [2]. О. Клименко і О. Сокур вивчали організаційні аспекти системи підвищення кваліфікації бібліотечних працівників у мережі бібліотек НАН України [4], обґрунтували базові засади дистанційного навчання бібліотекарів як складника цієї системи, зробили спробу класифікації заходів з підвищення кваліфікації бібліотекарів за різними критеріями [3]. Особливості підвищення кваліфікації працівників бібліотек закладів вищої освіти України, форми і методи їхнього професійного навчання досліджувала І. Макеєва [8].

Визначаючи активне впровадження в освітній процес новітніх інформаційних технологій, зокрема у дистанційне навчання, як один із основних напрямів розбудови системи бібліотечної освіти та підвищення кваліфікації, бібліотекознавці недостатньо зосереджені на вивченні теоретичних, дидактичних та прикладних аспектів конкретних форм і засобів такого навчання.

Водночас ці питання традиційно плідно досліджуються у вітчизняних і зарубіжних наукових працях з педагогіки. Йдеться, зокрема, і про застосування вебінарів для задоволення різноманітних освітніх потреб, як у системі підвищення кваліфікації, так і у неформальній освіті та в освіті впродовж життя. Дослідники ґрунтовно аналізують переваги і недоліки платформ, орієнтованих на проведення вебінарів, характеризують вебінар як один із найкращих інструментів для колаборативної форми організації навчання дорослих. Проблематика вебінарів розкрита у публікації Н. Морзе, А. Кочаряна і Л. Варченко-Троценко, які узагальнили досвід використання вебінар-орієнтованих платформ та переваги їх застосування для дистанційного навчання та для підвищення кваліфікації викладачів [9]. Н. Димар [1], В. Котяк [5] досліджували використання вебінарів в освіті та у системі підвищення кваліфікації. В. Кухаренко детально описав технічне й програмне забезпечення для вебінарів, визначив їх переваги в процесі навчання дорослих, розробив загальні рекомендації щодо їх організації та проведення [6].

Аналіз публікацій дозволяє констатувати високу популярність вебінару як засобу навчання і е-форми підвищення кваліфікації працівників різних галузей. Однак, незважаючи на те, що вебінари вже активно використовуються і у системі підвищення кваліфікації бібліотекарів, такий досвід ще недостатньо вивчений, систематизований і узагальнений.

Мета статті – розглянути основні характеристики вебінарів як найпоширенішої е-форми підвищення кваліфікації бібліотекарів, визначити їхній освітній потенціал, проаналізувати особливості вебінарів ІФЛА, обґрунтувати їх ефективність та окреслити значення для професійного розвитку бібліотекарів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи освітню діяльність у період пандемії, зумовленої гострою респіраторною хворобою COVID-19, О. Клименко і О. Сокур відзначили цінне практичне значення можливостей дистанційного навчання для бібліотечних працівників, яке дослідниці трактують так: «Форма навчання з метою опанування новими фаховими знаннями, засвоєння інноваційних професійних компетенцій, підвищення інтелектуального рівня, розвитку творчих здібностей та розкриття пізнавального потенціалу, що сприяє підвищенню ефективності роботи в різних (зокрема й несприятливих) умовах зовнішніх впливів, із використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію учасників за допомогою різних навчальних заходів (сеінар, лекція, вебінар, курс, консультація тощо)» [3, с. 89].

У новому освітньому цифровому середовищі, яке швидко розвивається, стираючи межі між формальною і неформальною освітою, для проведення професійних тренінгів бібліотекарів набули широкого застосування різні новітні формати і засоби навчання. Особливе місце серед е-форм займають вебінари.

Вебінар (*англ.* web + seminar, webinar) як інтерактивне мережеве навчальне заняття проводиться у режимі реального часу, дозволяє імітувати навчання «face to face», надаючи учасникам інструменти для спільної роботи в дистанційному режимі, забезпечує високу ефективність засвоєння теоретичного матеріалу, дозволяє формувати професійні компетенції, налаштовувати інформаційну насиченість, витримувати активний темп заходу та уможлиблює високу продуктивність роботи усіх учасників.

Основна технологія вебінару – це відеоконференція, під час якої взаємодія між учасниками відбувається на основі обміну даними. Для

організації такої форми взаємодії використовується відповідне програмне забезпечення, так звані вебінар-орієнтовані платформи. Найпопулярнішими з них є MyOwnConference, Google Meet, Skype, Zoom, OpenMeetings, Livestorm, ClickMeeting тощо. Інтерфейс кожної з таких платформ визначає розподіл ролей учасників вебінару і надає можливість організувати доступ до застосування певних функцій відповідно до цих ролей. Йдеться, зокрема, про трансляцію аудіо- та відеоматеріалів, демонстрацію презентацій та інших документів, спілкування між учасниками вебінару в чаті за допомогою текстових повідомлень, проведення опитування, демонстрацію робочого столу, використання інтерактивної дошки, запис відео та аудіосигналу тощо [1, с. 280].

Високий рівень інтерактивності під час вебінару забезпечується можливістю повноцінного залучення у процес спілкування усіх слухачів. Існують різні способи, що уможливають таку інтерактивність: візуалізація обговорення, онлайн-опитування, створення конспекту, обмін файлами, запис і поширення змісту вебінару тощо [9, с. 120]. Візуалізація обговорення може проводитись із використанням презентації, демонстрації зображення робочого столу комп'ютера або передбачає роботу в певних додатках. Технічні можливості вебінар-орієнтованих платформ забезпечують різноманітне візуальне та звукове оформлення заходу. Водночас спікер має можливість керувати інтерактивним спілкуванням, візуальним і звуковим оформленням і додавати інших спікерів. Учасники вебінару також мають можливість візуалізувати свою відповідь з дозволу організатора. За необхідності є можливість поширювати серед учасників вебінару окремі файли із зазначенням рівнів дозволу (для редагування чи перегляду), давати посилання на відеозапис. Сучасні вебінар-орієнтовані платформи дозволяють записувати захід у форматі .mp4, що уможлиблює його повторний перегляд.

Як зазначає Н. Димар, стратегії проведення вебінарів залежать від мети, завдань та рівня підготовленості цільової аудиторії. Так, стратегія може бути інструментальною, яка зазвичай спрямована на формування професійних компетенцій; інтерактивною, яка полягає в можливості отримати зворотній зв'язок і відповідну реакцію учасників; презентаційною, що передбачає ознайомлення з представленим матеріалом без обговорення його змісту [1, с. 281].

Переваги і недоліки вебінару як засобу навчання і е-форми підвищення кваліфікації фахівців детально досліджені у науковій і виробничій літературі. Зокрема, визначено доцільність його використання з огляду на

здатність долати географічні, часові, адміністративні, організаційні та інші бар'єри на шляху отримання освіти. Високий ступінь інтерактивності учасників, можливість запису, повторного перегляду і навіть створення власної своєрідної бібліотеки вебінарів, невисока собівартість вебінару як освітнього продукту, а отже – і невелика ціна для слухача, можливість дотримання анонімності участі – всі ці позитивні характеристики вебінару роблять його доступним і привабливим для цільової аудиторії будь-якої вікової категорії.

Водночас вебінарам, як і іншим формам дистанційного навчання, притаманне деяке зниження емоційного зв'язку між спікером і слухачами, яке є принципово важливим для будь-якої освіти – і формальної, і неформальної.

Основні характеристики вебінару відповідають особливостям бібліотекарів як цільової групи підвищення кваліфікації та неформальної освіти, її пізнавально-інформаційним інтересам і запитам, незалежно від віку, місця, часу. Саме така організаційна форма органічно вписується у нинішній спосіб життя багатьох представників професії в Україні. Вебінари характеризуються доступністю і високим рівнем мотивації слухачів-бібліотекарів, усвідомленою потребою в отриманні знань, сприяючи не тільки професійному самовдосконаленню, але і розвитку особистісних якостей дорослих. Важливий позитивний ефект вебінарів полягає також у тому, що вони певною мірою уможливають психологічний захист від деструктивного впливу суспільства, оскільки у процесі розвитку власної пізнавальної активності людина реалізує себе, своє позитивне ставлення до навколишнього світу, самої себе, інших людей. І у такий спосіб доросла людина захищає себе від руйнівних тенденцій особистісної самореалізації в таких негативних видах діяльності як суперництво, агресія, нездорова конкуренція тощо [7, с. 96].

Важливими для підвищення професійної кваліфікації є вебінари, організовані за ініціативи національних, обласних публічних, університетських бібліотек.

Основна відповідальність перед суспільством за підвищення власної кваліфікації, зокрема і шляхом участі в освітніх заходах, що дозволяють постійно поповнювати знання та вдосконалювати навички, лежить безпосередньо на бібліотечних фахівцях. Кодекси професійної етики, як міжнародні, так і національні зазвичай містять положення, згідно з якими бібліотекарі прагнуть досконало опанувати професію шляхом підвищення своєї кваліфікації та удосконалення професійної компетентності.

Однак, як справедливо зауважують науковці, хоча активна участь у заходах підвищення кваліфікації як гарантія перманентного переходу від нижчого рівня професійного зростання до вищого є дієвим інструментом інтегративної освіти бібліотечних працівників, непростим завданням для бібліотекарів є вибір заходів із широкого кола запропонованих в освітньому і професійному полі [3, с. 90].

За умов простого доступу до мережі Інтернет, широкого використання комп'ютерів, смартфонів та соціальних мереж, завдання знаходження, полегшення вибору і використання доречних заходів, за рекомендаціями Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА, The International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA), покладається на роботодавця. Так само, як і функція заохочення тих осіб, чий зусилля із здобуття освіти і підвищення кваліфікації сприяють успіху бібліотечної установи загалом [11, с. 28].

До надійних джерел такої інформації справедливо відносять громадські професійні асоціації, як національні, так і міжнародні. Саме їхні заходи визнаються оптимальними для переважної більшості фахівців галузі.

Підвищення професійної кваліфікації може здійснюватися у формі заняття з наставником, організації екскурсій на робочі місця, читання фахової наукової літератури з бібліотекознавства та суміжних дисциплін, участі у роботі груп, комітетів, спеціальних проєктах за місцем роботи та в рамках професійних асоціацій тощо [11, с. 27].

Одним із лідерів у справі організації підвищення кваліфікації є найбільше міжнародне бібліотечне об'єднання – ІФЛА – незалежна неурядова некомерційна глобальна професійна організація відкритого типу, основною метою діяльності якої є підтримка інтересів бібліотечних та інформаційних асоціацій, бібліотек, інформаційних служб, бібліотекарів та громад, яких вони обслуговують у всьому світі. Сьогодні у роботі організації беруть участь більше 1,5 тис. представників від 150 країн світу.

Згідно із «Стратегією ІФЛА на 2019–2024 рр.» основні напрями діяльності федерації охоплюють чотири сфери реалізації її місії. 3-поміж них важливе місце належить стратегічному напрямку 3, що передбачає «об'єднання і зміцнення бібліотечної галузі» [12, с. 6]. Діяльність у цьому напрямі, зокрема, полягає у наданні міжнародної платформи для обміну досвідом та інноваціями, в організації навчання бібліотекарів із різних країн та сприяє професійному розвитку на всіх рівнях.

У цьому напрямі серед ключових ініціатив, які забезпечують основу

для проведення заходів, спрямованих на зміцнення бібліотечної сфери і реалізацію спільного бачення, визначено такі:

- ✓ надання оптимальних можливостей для особистого спілкування та навчання, максимально використовуючи потенціал особистих зустрічей для об'єднання бібліотечної спільноти та подолання бар'єрів на шляху до співпраці, забезпечення доступу до нових знань та сприяння обміну ідеями;

- ✓ підтримка віртуального спілкування та зв'язків, розвиток «духу постійного співробітництва» у бібліотечній сфері за допомогою віртуальних інструментів мережевої взаємодії, які дозволять кожному бібліотекарю приєднатися та брати участь у діалозі на глобальному рівні;

- ✓ зміцнення бібліотечної галузі на національному та регіональному рівнях, зокрема, шляхом розвитку бібліотечних асоціацій та установ, розбудова потенціалу бібліотечної справи з урахуванням регіональних та національних особливостей та вимог;

- ✓ забезпечення можливостей цільового навчання та професійного розвитку відповідно до сучасних освітніх та професійних тенденцій, а саме: розширення можливості щодо вивчення та залучення аудиторії, організація навчання з основ адвокації, підготовка та консолідація майбутніх лідерів у професії [12, с. 6].

ІФЛА позиціонує себе як осередок авторитетних і оригінальних досліджень та джерел, що стосуються бібліотечно-інформаційної сфери, і зобов'язується надавати професійній спільноті актуальні дані, знання та інноваційні ідеї. Реагування на сучасні виклики спрямовано на зміцнення бібліотечної сфери у напрямі надання суспільству високоякісних послуг, що відповідають сучасним потребам; вони сприяють грамотності, підтримці інновацій, збереженню культурної спадщини та доступу до інформації для всіх користувачів.

Аналіз розділу «Події» у структурі вебсайту федерації показав, що починаючи від 2020 р. діяльність ІФЛА із проведення вебінарів значно активізувалася [10]. Загалом середня кількість освітніх заходів для бібліотекарів, організованих у форматі вебінарів, становила 70 на рік.

Цілком очевидно, що причиною перенесення переважної більшості професійних заходів в онлайн стала пандемія, спричинена хворобою COVID-19. Організаторами вебінарів ІФЛА переважно є секції – структурні підрозділи федерації, у яких здійснюється основна професійна робота ІФЛА. Секції виокремлюються або за видами бібліотек, або за напрямками бібліотечної роботи. Сьогодні в ІФЛА працюють 42 секції. З них у 2020–

2023 рр. як мінімум один вебінар провела 31 секція. Найактивнішими були Секція академічних і наукових бібліотек, Секція з безперервного професійного розвитку та навчання на робочому місці, Секція з освіти та підготовки кадрів, Секція з краєзнавства та генеалогії, Секція з управління бібліотечними асоціаціями, Секція публічних бібліотек, Секція науково-технічних бібліотек. Ці секції провели до 20 вебінарів упродовж вказаного періоду.

Високий освітній потенціал для науковців мають заходи Секції бібліотечної теорії та досліджень. Так, основними спікерами вебінару на тему «Міжнародні бібліотекознавчі дослідження», який відбувся 26 травня 2021 р., були професор Пітер Лор – видатний бібліотекознавець, викладач і практик, який працював директором Державної бібліотеки Південно-Африканської Республіки, у 2005–2008 рр. був генеральним секретарем ІФЛА; професорка Пармського університету (Італія) Анна Марія Таммаро, яка впродовж багатьох років очолювала Секцію бібліотечної теорії та досліджень, а зараз є головним редактором журналу «Digital Library Perspectives»; Емі Ван Ской – доцентка Університету Буффало (Нью-Йорк, США). Характеризуючи міжнародні і порівняльні бібліотекознавчі дослідження, учасники окреслили їхні особливості, типові проблеми, з якими стикаються науковці. П. Лор акцентував увагу на питаннях етики міжнародних досліджень, особливостях методології, культурних факторах таких наукових проєктів.

Цікавим для міжнародної фахової спільноти був захід Секції бібліотек із соціальних наук на тему «Методи досліджень у бібліотечній справі від А до Я: розробка, впровадження та поширення підтвердження вашого дослідження» (25 травня 2021 р.), впродовж якого учасники ознайомилися з основними підходами до вибору методів бібліотекознавчих досліджень, а також визначили їхні сильні і слабкі сторони.

Редколегія фахового видання федерації «IFLA Journal – у 2021 р. провела низку вебінарів на тему «Як опублікувати статтю у науковому журналі», орієнтованих на різні географічні регіони. Питання процедури вибору журналу для публікації результатів наукового дослідження, аспекти комунікації з редакцією, специфіки «IFLA Journal» викликали високу зацікавленість учасників заходу.

Окрім секцій, активними в організації вебінарів є також відділи ІФЛА (як професійні, так і регіональні), спеціальні групи за інтересами (наприклад, «Нові професіонали», «Фактичні дані про глобальне здоров'я

та здоров'я у разі стихійних лих»), консультативні комітети (наприклад, Консультативний комітет з питань культурної спадщини, Консультативний комітет з питань свободи доступу до інформації та свободи слова).

Тематика цих заходів охоплює дуже широке коло професійних питань і ключових проблем, які відносяться до сфери діяльності конкретного структурного підрозділу федерації, а також представляє успішні практики бібліотечної діяльності з різних країн світу.

Вебінари ІФЛА, відзначаючись новаторським підходом як до тематики, так і до форми її унаочнення, є цінним з практичної точки зору і цікавим і для українських фахівців освітнім ресурсом, який не тільки забезпечує отримання нових знань та професійних навичок, але і мотивує бібліотекарів до самоосвіти, сприяє формуванню ціннісних орієнтирів, що лежать в основі фахової стабільності.

Висновки. Вебінари для бібліотекарів, організовані ІФЛА, яскраво демонструють потужний потенціал цього інтерактивного освітнього засобу у нових умовах розвитку професії. Такі заходи виводять навчання і за чіткі межі інституційного простору, і за межі національного контексту. Крім того, вебінари ІФЛА підтверджують поширену сьогодні думку, що саме громадські організації мають дуже високий потенціал функціонування суб'єктів неформальної освіти і підвищення кваліфікації на відміну від формальної освіти, яка здійснюється офіційними освітніми закладами, акредитованими суспільством для освітньої діяльності.

З позицій методології, практики і організації цієї е-форми підвищення кваліфікації та неформальної освіти це є новий інструмент для бібліотечної справи. Розрізнений досвід проведення вебінарів для бібліотекарів в Україні не є системним. У багатьох лекторів і викладачів відчувається не тільки суттєвий брак культури проведення подібних заходів, але і недостатній рівень знань як щодо особливостей максимального повного використання потенціалу цього засобу навчання і можливостей програмного забезпечення вебінар-орієнтованих платформ, так і неповне розуміння засад психолого-педагогічного забезпечення освітнього процесу, орієнтованого на дорослу освічену аудиторію фахівців. Використання вебінарів у освітній діяльності для бібліотекарів повинно спонукати викладачів активніше і ґрунтовніше опанувати інноваційні методи навчальної і наукової діяльності і для підвищення власної кваліфікації.

У цьому контексті проведення досліджень порівняльного бібліо-

текознавства, які передбачають вивчення і опрацювання зарубіжного досвіду, моніторинг результативних практик, забезпечуються, зокрема, і такими заходами, як вебінари, організовані ІФЛА для бібліотекарів усього світу. Як новітній засіб навчання, вебінари є доречною відповіддю на нагальну потребу галузі у пошуку нових інтенсивних шляхів розвитку системи підвищення кваліфікації бібліотекарів України, що можуть забезпечити перехід на якісно інший етап. Потреба у розвитку е-форм саме у системі підвищення кваліфікації та неформальної освіти бібліотекарів – це не тільки потреба ринку праці, але і потреба трансформації свідомості у напрямі демократизації освіти, її відповідності новим вимогам суспільства, головною ознакою яких є неперервний процес оновлення знань впродовж всього життя людини, її професійна і соціальна адаптація у суспільстві.

Список бібліографічних посилань

1. Димар Н. Вебінар як форма навчання під час опанування студентами медичної біології. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 39. С. 278–282. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.57>.
2. Іванова М., Білінець Н. Нормативно-правове забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації працівників бібліотечної справи. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2020. № 4. С. 5–7.
3. Клименко О., Сокур О. Дистанційне навчання бібліотечних працівників Національної академії наук України: теоретико-методологічні засади. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 2. С. 87–92. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2022.263978>.
4. Клименко О., Сокур О. Розбудова системи підвищення кваліфікації бібліотекарів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського: від традицій до інновацій. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2019. Вип. 11. С. 550–558.
5. Котьяк В. Вебінари як засоби навчання у сучасній системі освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Сер. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 7. С. 130–133.
6. Кухаренко В. Використання вебінарів у навчальному процесі. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. № 2. С. 12–16.
7. Лук'янова Л. Неформальна освіта дорослих як невід'ємна складова освіти впродовж життя. *Вісник Черкаського університету. Сер. Педагогічні науки*. 2012. Вип. 1. С. 94–97.
8. Макеєва І. Форми і методи професійного навчання співробітників бібліотек вищих навчальних закладів. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 4. С. 37–43.
9. Морзе Н., Кочарян А., Варченко-Троценко Л. Вебінари як засіб підвищення

кваліфікації викладачів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 42, вип. 4. С. 118–130. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v42i4.1107>.

10. *IFLA Events calendar: Discover opportunities to engage and connect with the global library field!* URL: <https://www.ifla.org/events>

11. *IFLA Guidelines for continuing professional development: principles and best practices* / Jana Varlejs, with input from Vivian Lewis, Susan Schnuer, Juanita Jara de Sumar ; Continuing Professional Development and Workplace Learning IFLA Section. 2nd ed. Netherlands: International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), 2016. 83 p. Дата публ.: черв. 2016. URL: <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1111>

12. *IFLA Strategy 2019–2024*. Netherlands: International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), 2019. 8 p. Дата публ.: верес. 2016. URL: <https://repository.ifla.org/handle/123456789/25>

References

1. Dymar, N. (2021). Webinar як форма навчання під час опанування studentamy medychnoi biolohii [Webinar as a form of education for students' mastery of medical biology]. *Innovatsiina Pedahohika*, 39, 278-282. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.57>. [In Ukrainian].
2. Ivanova, M., Bilinets N. (2020). Normatyvno-pravove zabezpechennia pidhotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii pratsivnykiv bibliotechnoi spravy [Regulatory and legal support for training and advanced training of librarians]. *Bibliotechnyi Forum: Istoriia, Teoriia i Praktyka*, 4, 5-7. [In Ukrainian].
3. Klymenko, O., Sokur, O. (2022). Dystantsiine navchannia bibliotechnykh pratsivnykiv Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy: teoretyko-metodolohichni zasady [Distance learning of library employees of the National Academy of Sciences of Ukraine: theoretical and methodological principles]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, 87-92. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2022.263978> [In Ukrainian].
4. Klymenko, O., & Sokur, O. (2019). Rozbudova systemy pidvyshchennia kvalifikatsii bibliotekariv u Natsionalnii bibliotetsi Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: vid tradytsii do innovatsii [Development of the system of professional development of librarians in the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine: from traditions to innovations]. *Zapysky Lvivskoi Natsionalnoi Naukovoї Biblioteky Ukrainy Imeni V. Stefanyka*, 11, 550-558. [In Ukrainian].
5. Kotiak, V. (2011). Vebinary yak zasoby navchannia u suchasni systemi osvity [Webinars as a learning tool in modern education]. *Naukovi Zapysky Nizhynskoho Derzhavnoho Universytetu Imeni Mykoly Hoholia. Ser. Psykholoho-Pedahohichni Nauky*, 7, 130-133. [In Ukrainian].
6. Kukharenko, V. (2011). Vykorystannia vebinariv u navchalnomu protsesi [Using webinars in the learning process]. *Kompiuter u Shkoli ta Simi*, 2, 12-16. [In Ukrainian].

7. Lukianova, L. (2012). Neformalna osvita doroslykh yak nevidiemna skladova osvity vprodovzh zhyttia [Non-formal adults education as an integral component of lifelong learning]. *Visnyk Cherkaskoho Universytetu. Ser. Pedahohichni Nauky, 1*, 94-97. [In Ukrainian].

8. Makeieva, I. (2009). Formy i metody profesiinoho navchannia spivrobotnykiv bibliotek vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Forms and methods of professional training for library staff of higher educational institutions]. *Bibliotechnyi Visnyk, 4*, 37-43. [In Ukrainian].

9. Morze, N., Kocharian A., & Varchenko-Trotsenko L. (2014). Vebinary yak zasib pidvyshchennia kvalifikatsii vykladachiv [Webinars as a tool of teachers advanced training]. *Informatsiini Tekhnologii i Zasoby Navchannia, 42(4)*, 118-130. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v42i4.1107> [In Ukrainian].

10. (2023, November 31). IFLA Events calendar: *Discover opportunities to engage and connect with the global library field!* Retrieved November 31, 2023 from <https://www.ifla.org/events> [In English].

11. Varlejs, J., Lewis, V., Schnuer, S., & Sumar, J. J. (2016). *IFLA Guidelines for continuing professional development: Principles and best practices*. (2nd ed.). Netherlands: International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). Retrieved from <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1111> [In English].

12. (2019). IFLA Strategy 2019-2024. Netherlands: International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). Retrieved from <https://repository.ifla.org/handle/123456789/25> [In English].

Liliia Prokopenko,

<https://orcid.org/0000-0003-0531-6111>,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,

Chief Librarian,

Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

1, Hrushevsky Str., Kyiv, 01001, Ukraine

e-mail: prokopenko888888@gmail.com

EDUCATIONAL POTENTIAL OF E-FORMS FOR LIBRARIANS ADVANCED TRAINING (IFLA CASES)

The purpose of the article is to consider the main characteristics of webinars as the most popular e-form of professional development and advanced training of librarians, to define their educational potential, to analyze the features of IFLA webinars, to substantiate their effectiveness and importance for the professional development of librarians in Ukraine. **The methodological basis** of the study are principles of objectivity, complexity, continuity and comprehensiveness. From the standpoint of scientific methodology, the problem is examined on the basis of a systematic approach. The achievement of the purpose of the study was carried out with a system

of general scientific and library science methods: theoretical (analysis, synthesis, etc.), empirical (description), analytical, comparative, terminological and others. **Scientific novelty** is in the study of the didactic possibilities of webinars for librarians as a form of advanced training; identifying the features of IFLA webinars, determining their effectiveness and prospects for using them to improve the skills of librarians in Ukraine. **Conclusions.** The article considers the essence of webinars as the most popular e-form for librarians advanced training, describes their advantages and disadvantages. It has been proven that a webinar as an educational tool of advanced training for librarians clearly demonstrates the benefits of learning based on the use of e-content and e-collaboration of participants in the educational process, which is a distinctive feature of education in the modern world, expanding the access of various categories of participants to quality education and advanced training due to application of information and communication and innovative educational technologies. The information about the organization of professional webinars for librarians by various IFLA structural units is summarized. The value and importance of studying and developing the experience of organizing and holding such webinars to improve the Ukrainian practice of advanced training of librarians and the level of lecturers and teachers was emphasized.

Keywords: librarians advanced training, library education, IFLA, international library cooperation, distance learning, lifelong learning, non-formal education of librarians, webinars.

Стаття надійшла до редакції 09.11.2023 р.